

REDKA IN
DRAGOCENA
ZNANJA,
SPRETNOSTI
IN POKLICI

33. DNEVI EVROPSKE
KULTURNE DEDIŠČINE IN
11. TEDEN KULTURNE
DEDIŠČINE
23. 9. – 7. 10. 2023

Alič Petra

**Dnevi evropske kulturne dediščine –
mozaik spominov iz vaškega jedra Koroške Bele in izginule vasi Javornik**

Naša dediščina in spoznavanje domačega okolja. Kratak potep po vasi Koroška Bela in preko arheologije tudi v vas Javornik. V dogodke, skozi katere smo odstirali zastrte koticke in skoraj pozabljene zgodbe ter zgodovinska ozadja, so bile vključene vse starostne skupine.

Regionalno srečanje DEKD in TKD 2023
Slovenski etnografski muzej
Ljubljana, 21. februar 2023

Prva vključitev v DEKD: Evropsko leto kulturne dediščine 2018

Vaško jedro Koroške Bele, EŠD 16400, dokumentarna razstava v Kulturnem hramu na Koroški Beli

Dokumentarna razstava o naselbinski dediščini Koroške Bele.

Zgodovinski dogodki, nepremična kulturna dediščina in živo, bogato kulturno ter etnološko izročilo pa so značilnosti te vasi.

Na razstavi je bila predstavljena registrirana dediščina in kulturni spomeniki, dokumentarno gradivo in avtentični predmeti, ki so marsikomu odstrli pozabljene zgodbe najstarejše vasi na območju občine Jesenice.

Koroška Bela je v 11. stoletju pripadala brixenski škofiji, v 13. stoletju pa je spadala med največje vasi blejskega zemljiškega gospostva. Kasneje je Koroška Bela postala tudi samostojna občina, po drugi svetovni vojni pa se je ozemeljsko in upravno priključila Občini Jesenice.

Med dediščino v vašem jedru na Koroški Beli, vodeni sprehod

Sprehod po naselbinski dediščini »in situ« na Koroški Beli z ogledom razstave, ki so se ga udeležili učenci Osnovne šole Koroška Bela.

Svet pred domačim pragom, video

Na izbranih lokacijah znotraj naselbinske dediščine Koroške Bele so bili posneti kratki video prizori. Kratki video posnetki so bili predvajani na koncertu V mozaiku spomina, ki je bila 14. avgusta 2018 v cerkvi na Koroški Beli.

Hodil po svojih sem poteh, spominska razstava

Spominska razstava o umetniškem ustvarjanju Andreja Tavčarja, ki je bilo povezano z domačim krajem, Koroško Belo in okoliško naravo.

Družina Tavčar
Farno kulturno društvo Koroška Bela

Pesem štirih, pritrkovalska delavnica

Izvedba delavnice v sodelovanju: pritrkovalci iz Javorniškega Rovta in Kamne Gorice

Pritrkovalska skupina Koroška Bela je bila leta 2019 vpisana v Register nesnovne kulturne dediščine. Pritrkovalci so predstavili zgodovino vaških zvonov, zaigrali ljudske viže in izvedli ritmično delavnico. Udeleženci delavnice so izvedeli, kakšen je pomen bitja ure in zvonjenja v posameznih delih dneva in tedna ter v času krščanskih praznikov in, kdaj zvonovi ne zvonijo ter se oglasijo raglje. Obiskovalci so se lahko preizkusili v igranju na miniaturne zvonove in pripomočke. Za starejše obiskovalce je bil omogočen tudi ogled notranjosti zvonika in pritrkavanje z zvonovi.

Pitrkovaška skupina Koroška Bela, pitrkovalci s Kamne Gorice, Farno kulturno društvo Koroška Bela, Župnija Koroška Bela

Bvažunova hiša – bilo je nekoč

Fotografska razstava domačina Aleksandra Novaka z motivi iz opuščene Bvažunove kmečke hiše z baročnimi okni in kamnitim portalom. Dokumentiranje propadajoče stare kmečke hiše. Fotografije avtentične ohranjene opreme in predmetov, ki so bili nekoč namenjeni bivanju ljudi in so ostali oz. bodo ostali dokler jih zob časa dokončno ne uniči, kot pomnik nekdanjega kmečkega življenja.

Fotograf Aleksander Novak
Farno kulturno društvo Koroška Bela

Godbeniški korak, predstavitev godbeništva

Na Jesenicah Pihalni orkester Jesenice – Kranjska Gora ohranja več kot sto letno tradicijo godbeništva in je tudi kot nosilec vpisan v Register nesnovne kulturne dediščine. V Muzeju na Stari Savi so se godbeniki predstavili z veččinami in elementi, ki so nepogrešljiv del godbeništva, kot so osnove korakanja, godbene figurative in predvodništvo.

Prikaz igranja s korakanjem, ki ga kot izročilo naših prednikov ohranjajo godbeniki predvsem na prvomajskih budnicah in paradah. Zgodovino delovanja godbeništva na Slovenskem je na prireditvi predstavil g. Daniel Leskovic, producent za instrumentalno glasbo pri Javnem skladu Republike Slovenije za kulturne dejavnosti.

KD Pihalni orkester Jesenice – Kranjska Gora in JSKD

Povsod je dobro, a doma je najboljše!, razstava

Razstava vezenin in predstavitev pogrinjkov v tehniki narodnega veza, predstavitev tradicionalnih jedi ter njihova postrežba pod sloganom: »Tu smo doma, kjer diši iz krušne peči, kjer čebelica leti z neba, kjer so me zibali mamica moja.«

Društvo podeželskih žensk pod Golico in Stolom
Krožek ročnih del pri Farnem kulturnem društvu Koroška Bela

32. DNEVI EVROPSKE KULTURNE DEDIŠČINE
in 10. TEDEN KULTURNE DEDIŠČINE
24. 9.-8. 10. 2022

Projekt IZGINULA VAS JAVORNIK NA GORENJSKEM

sledi kulturne dediščine v prostoru in času
spregledana dediščina

Najstarija znana upodobljena grafičinska jedra na Javorniku, Bukovca, Slava vzhodne Kranjske
Vir: J. V. Valvasor, Slava vzhodne Kranjske, 1689

Sodelujoči:

Rok Humerca, arheolog in raziskovalec domačega kraja,
Zavod za varstvo kulturne dediščine OE KRANJ,
Oddelek za arheologijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani,

Gornjesavski muzej Jesenice,
Občinska knjižnica Jesenice,
in

Osnovna šola Koroška Bela, ki se je v letu 2022 prvič aktivno
vključila v DEKD in TKD

Vaiko jedra Javornik pred 2. svetovno vojno
Foto: Ivan Prošern st. / Vir: arhiv družine Humerca

DNEVI ARHEOLOŠKIH RAZISKAV NA SLOVENSKEM JAVORNIKU

Terensko delo študentov Oddelka za arheologijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani na objektu in v delu trga historičnega prostora nekdanje vasi Javornik na Gorenjskem

Javornik med leti 1928 – 1947. Foto: Vekoslav Kramarič. / Vir: hrani Slovenski etnografski muzej v Ljubljani
Zgoraj levo: Zoisov trg - lev s košaro. / Vir: Gornjesavski muzej Jesenice

Arheološke raziskave temeljev Kosmačeve hiše na Javorniku 2022.

»Ime Javornik označuje prostor nekdanje vasi Jauerburg/Javornik, ki danes sodi po upravni razdelitvi v naselji Slovenski Javornik in Koroška Bela v občini Jesenice. Vas Jauerburg oz. Javornik se je izoblikovala na severni strani reke Save, tik ob obrežju pritoka Javornik. Sicer so podatki o naselitvi tega območja skozi zgodovino zaradi pomanjkanja raziskav ter skoraj popolne degradacije prostora nekdanje rudarsko železarske vasi zaradi intenzivne industrializacije zelo skopji. Vemo pa, da je bil ta prostor obiskovan že v prazgodovini in rimskem obdobju.«

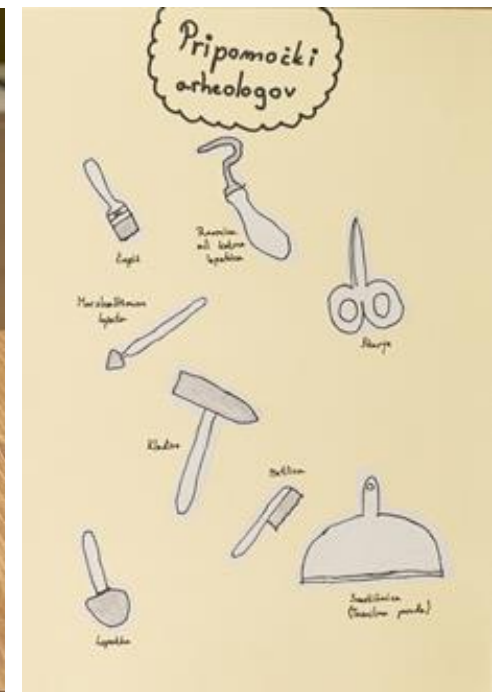
Rok Humerca, univ. dipl. arheol.

Arheološka izkopavanja v historičnem jedru nekdanje vasi Javornik : terenski ogled učencev

„Redko kdaj imamo neposredno priložnost videti in otipati korenine kraja, v katerem živimo. Enkratno priložnost spoznavanja lokalne zgodovine se je učencem ponudila na vodenem ogledu arheoloških izkopavanj temeljev Kosmačeve oz. Mulejeve hiše, ki so jih spomladi izvajali študentje Oddelka za arheologijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani na Slovenskem Javorniku. Učenci so spoznali delo arheologov v praksi. Na dokumentarnih fotografijah, ki so bile razstavljena na gradbišču, pa so opazovali podobo kraja nekoč in danes in ob tem izražali čudenje nad naglim spreminjanjem okolja, v katerem živijo.“ Eva Vrhovnik, prof. zgodovine

32. DNEVI EVROPSKE KULTURNE DEDIŠČINE
in 10. TEDEN KULTURNE DEDIŠČINE
24. 9.-8. 10. 2022

Arheološke
najdbe

POGLED MLADIH RAZISKOVALCEV NA DEDIŠČINO IZGINULE VASI JAVORNIK

- dokumentarna razstava fotografij izginule vasi Javornik na Gorenjskem
- Utrinki učencev iz terenskega oglada arheoloških izkopavanj

Izdelki učencev Osnovne šole Koroška Bela

(VZ)TRAJNOSTNE ZGODBE MUZEJSKIH PREDMETOV,

tematsko predavanje kustosa GMJ dr. Marka Mugerlija o zgodovini nekdanje rudarsko-železarske vasi Javornik

Zgodovino nekdanje rudarsko-železarske vasi Javornik – pionirskega kraja, v katerem je bil odkrit postopek pridobivanja feromangana v plavžu, je učencem predstavil višji kustos v Gornjesavskem muzeju Jesenice dr. Marko Mugerli. Učenci so spoznali tudi dve znameniti osebi: razsvetljenca in mecena Žigo Zoisa in botanika Karla Zoisa, ohranjene predmete iz graščine in fužine na Javorniku, kot so: umetniška slikarska dela, pohištvo, zvon, stenska ura iz plavža ter delo kustosa v muzeju. Na koncu so si učenci lahko ogledali tudi muzejski predmet, in sicer Zoisov grb – leva s košaro draguljev, ki je bil nameščen na pročelju fužinskega gradu, danes pa muzealijo hranijo v Gornjesavskem muzeju Jesenice.

(Vz)trajnostne zgodbe muzejskih predmetov v podobah učencev, likovna delavnica

Muzejski predmet grb Zoisov, ki je nekoč krasil pročelje fužinskega gradu na Javorniku, je šoli posodil Gornjesavski muzej Jesenice. Učenci so ga upodobili po svoji "inspiraciji" kot relief v glini ali kot kip. Nastale so zanimive podobe muzejskega predmeta. Delavnice, ki so potekale pod mentorstvom mag. Katje Operčkal, so se udeležili učenci od četrtega do devetega razreda.

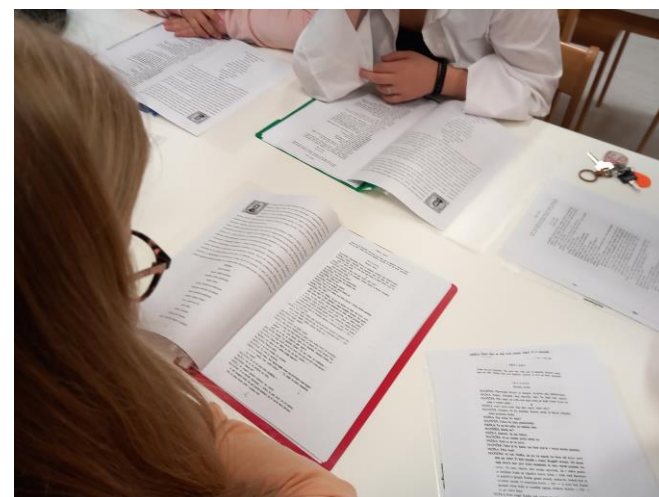

LITERARNO JUTRO ali „Ta veseli dan“,

literarna delavnica v šolski knjižnici

Fužinski grad na Javorniku je bil skrivnostni kraj dogajanja Linhartove komedije Ta veseli dan ali Matiček se ženi, ki jo je Žiga Zois dal napisati A. T. Linhartu za namene poroke hčere enega izmed svojih zvestih rudarjev na Belščici. Komedijo so prvotno brali nečim javorniškim fužinarjem na Gorenjskem. Literarno jutro je pripravila Mojca Kavčič.

SKRIVNOSTNI FUŽINSKI GRAD

kamišibaj

»Danes tega kraja ni več. Morda mi boste oponesli, zakaj neki ga potem opisujem, oziroma čemu le naj tekó besede o nečem, česar več ni in morda celo nikoli ni bilo.« Pavle Zidar

Sledeč zapisu Pavleta Zidarja, so učenci na delavnici kamišibaja raziskovali zgodovino Javornika na Gorenjskem in razmišljali, kaj vse bi se lahko tekom desetletij pripetilo v kraju, ki so ga občudovali na starih fotografijah. Otroška domišljija nima meja. Zgodbo o skrivnostnem fužinskem gradu si lahko ogledate tudi na spletni strani DEKD.

IZGINULA VAS JAVORNIK, domoznanski večer v Občinski knjižnici Jesenice

Domoznanski večer z izred. prof. dr. Katarino Katjo Predovnik na Oddelku za arheologijo. Pogovor o identiteti železarskega kraja in fužine, katere lastniki so bili v 18. in 19. stoletju Zoisi, ohranjenih materialnih ostalinah in historičnem gradivu je vodila Nataša Kokošinek, vodja domoznanske dejavnosti v Občinski knjižnici Jesenice.

Občinska knjižnica Jesenice

